

Juryen for Rosettaprisen har i år bestått av Kristina Solum, Ole Jan Borgund og Hege Susanne Bergan. Vi har også fått god hjelp og støtte fra Nina Herland fra administrasjonen i NFFO, som har bestilt bøker, hentet inn konsulenter og innkalt til møter.

Det er tredje gang Rosettaprisen deles ut. I år var 18 bøker påmeldt av forlag, og i tillegg har juryen funnet fram til ytterligere 61 bøker som vi har sett nærmere på. Det er verdt å merke seg at av de bøkene som til slutt kom med på kortlista, var bare to forhåndsnominert. Hele tre var det altså ikke. Budskapet til forlag og sakprosaoversettere er: Meld på de gode bøkene. Det lønner seg.

Det har vært stor variasjon i innhold, noe mindre i kildepråk. Begge deler gjenspeiles i kortlista. Hovedvekten av bøkene vi har vurdert, er oversatt fra engelsk, men også fra språk som fransk, italiensk, tysk, nederlandsk og islandsk. Det oversettes svært lite sakprosa fra ikke-vestlige språk, med noen hederlige unntak. Til gjengjeld gleder juryen seg over at den i år har vurdert rekordmange oversettelser til nynorsk.

Å lese for å finne den beste *oversettelsen*, er en spesiell øvelse. Det hjelper ikke om en oversettelse er prikkfri, om ikke verket også gjør tilstrekkelig inntrykk og er oversettelsesteknisk krevende nok. På samme måte kan en bok være medrivende, opplysende og interessant, men må like fullt lukkes og legges bort når kvota for oversettelsestabber er full. Mangelfullt etterarbeid, i språkvask, korrektur eller konsulentbruk, kan ødelegge for det som ellers kunne ha vært en kortlisteutgivelse. Igjen vil juryen minne forlagene om viktigheten av å gi språkvaskere og korrekturlesere tid til å gjøre jobben sin, og ikke minst betale dem nok.

Å overføre et fremmedspråklig verk til smidig og velklingende norsk er vanskelig nok i seg selv. For Rosettaprisen er det også en forutsetning at oversetteren har kontroll på fagterminologi og klarer å gjengi ofte infløkte saksforhold uten at kompleksitet, nyanser og flyt går tapt. I bøkene på kortlista er alt dette på plass, men de utmerker seg også med noe mer. I

Hedda Vormelands oversettelse av *Babel* og Halvor Kristiansens oversettelse av *Den ville hagen* blir man sjarmert og trukket inn av den usedvanlig leservennlige tonen. Det er en naturlighet i det norske språket, som gjør at man *hører* en norsk stemme for sitt indre øre. Og som vi vet: Å få det til å virke *lett*, er alt annet enn enkelt. Tomas Lundbos viser i sin oversettelse av *Syndebukken* at han mestrer oversettelse av en filosofisk tekst på samtidens fransk like godt som gjendiktning av lyrikk i bunden verseform på middelalderfransk. Eivind Lilleskjæret må ha gjort omfattende research da han oversatte 680 sider Hitler-biografi. Han bevarer en imponerende flyt i språket i en faktatung biografi med en mengde innskutte sitater.

I årets vinnerbok beveger forfatter Emmanuel Carrère seg utvungent mellom essay, biografi, selvbiografi, bibelfortolkning, historie – og fantasi. Og forfatterens stemme, ja, den klinger like utvungent, med samme nysgjerrighet og sanselighet, ironi og humoristiske snert på norsk som på fransk.

Når man går oversettelsen etter i sømmene, får man inntrykk av at oversetteren hele veien har sett Carrères tekst i fugleperspektiv, slik at hun aldri tripper tett inntil originalen og gjengir de leksikalske og grammatiske ressursene slavisk. Snarere gir hun gjennomgående inntrykk av å ha *forstått*, hvert setningsledd og hvert ord, ikke bare i lys av avsnittene rundt, men av hele boka. Dette medfører på ingen måte en «fri» eller «troløs» gjengivelse, men naturlig syntaks og klingende norsk. Slik kan hun for eksempel oversette «été» (som vi, og ordbøkene, ofte tenker på som «sommer») som «haust», når konteksten krever det. Oversetteren har også tatt seg arbeidet med å legge inn forklarende broer der hvor originalen reflekterer over det språket den er skrevet på. Når det er snakk om den delen av Bibelen som på norsk kalles Paulus' brev, leser vi f.eks. i denne oversettelsen at «I nesten alle utgåver av Nytestamentet kjem breva rett etter evangelia og Apostelgjerningane, på fransk og i gamle danske biblar går dei elles under det pompøse navnet «epistlar» - som berre betyr brev.» Selv uten å ha sett originalen aner det kanskje leseren at formuleringen «på fransk og i gamle danske biblar» ikke kan ha vært med i originalen, i alle fall ikke på akkurat den måten. Men i denne

diskré rekontekstualiseringen beregnet på skandinaviske lesere, er originalens meningspotensial likevel godt ivaretatt, siden adjektivet «pompøs» brukt om fremmedordet epistel, *er* med i originalen, flyttet hit fra et annet setningsledd i det franske forelegget.

Årets vinner har virket som oversetter siden 1977 og oversetter fra fransk, spansk og engelsk. Hun er en engasjert litteratur- og kulturformidler, og har stor bredde i oversettelsene sine, fra spennende faktabøker for barn til romaner av Anna Gavalda og Paula Fox og gjendiktninger av Lorca og Mistral.

Det som har gjort aller mest inntrykk på juryen, er denne oversetterens framifrå evne til å ta i bruk hele det norske språkets spennvidde, slik at oversettelsen ikke bare blir en fryd å lese, men tidvis føles like autentisk som et originalverk.

Rosettaprisen 2021 går til Tove Bakke for oversettelse av Emmanuel Carrères *Le Royaume*, på norsk *Riket*. Vi gratulerer!